

Kapitola 4

Bezpečnostní rozměr české zahraniční politiky

Vít Strátecký

Zatímco v předchozích dvou letech dominovalo bezpečnostní agendě české zahraniční politiky téma třetího pilíře americké protiraketové obrany, relativně očekávané rozhodnutí nové americké administrativy otevřelo prostor pro další témata, která byla do značné míry upozadována. Významnou roli v procesu hledání nových bezpečnostních výzev sehrálo české předsednictví v Radě EU, jehož programovou součástí se staly také bezpečnostní priority.¹ Jak tato kapitola ukáže, v rámci tohoto procesu došlo ke zdůraznění tematiky energetické bezpečnosti. Tuto problematiku lze však také zasadit do širšího kontextu debat o bezpečnosti dimenzi české zahraniční politiky. Počátkem roku také bylo dosaženo do značné míry předem avizované dohody o vysílání českých ozbrojených sil do zahraničí. Tento parlamentní krok znamenal napravení prozatím bezprecedentní situace, kdy kvůli vnitropolitickým sporům nedošlo koncem roku 2008 v Poslanecké sněmovně ke konsenzu mezi hlavními demokratickými stranami ohledně vysílání českých vojáků do zahraničních misí. Obecně lze říci, že ačkoli mezi vládními stranami a opozicí nedošlo k dohodě o toleranci v době předsednictví, jejíž absence byla stvrzena pádem Topolánkovy vlády, s oslabením silně polarizujícího tématu radarové základny došlo i ke zmírnění politického napětí v oblasti bezpečnostního rozměru české zahraniční politiky.

BEZPEČNOSTNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: POLITICKÝ KONTEXT A VÝCHODISKA

Na úrovni strategických dokumentů nedošlo v roce 2009 v bezpečnostní oblasti k žádným změnám. Na tomto místě lze připomenout kritickou analýzu dokumentů, provedenou v rámci této kapitoly v minulých dvou letech.² V tomto ohledu je třeba také zmínit, že silová ministerstva a ministerstvo dopravy formálně zcela splnila požadavky týkající se aktualizace klíčových strategických dokumentů, přijaté minulou vládou v rámci *Usnesení vlády č. 1133 z října 2007*.³ Jakékoli změny navíc nešlo očeká-

vat v době předsednictví v Radě EU, stejně tak jako v době nepolitické vlády s jasně vymezeným a omezeným mandátem. Samo programové prohlášení vlády Jana Fischera⁴ však stojí alespoň za stručnou analýzu. Vzhledem k původní předpokládané délce mandátu si vláda stanovila klíčové priority týkající se dokončení českého předsednictví, realizace opatření pro zmírňování dopadů ekonomické krize, přípravy rozpočtu pro rok 2010 a zkvalitnění a zrychlení čerpání prostředků z fondů EU. Z hlediska bezpečnostního rozměru je klíčová sekce *Obrana, vnitřní bezpečnost, veřejná správa a justice*, ve které se vyjma tradičních tezí o návaznosti české zahraničněbezpečnostní politiky na alianční politiky v rámci EU a NATO objevuje také zmínka o procesu pokračování reformy ozbrojených sil při důsledném uplatňování principů civilního řízení a zajištění maximální efektivity vynakládaných finančních prostředků.⁵ Tato kapitola ukáže, že především ve vztahu k efektivnímu vynakládání finančních prostředků se ani Fischerově vládě nedaří zvrátit neblahé skutečnosti, které provázejí významné zakázky v resortu obrany.

Nejvýznamnějším dokumentem definujícím české (nejen) bezpečnostní priority však byl program českého předsednictví v Radě EU.⁶ Mottem českého programu byla „Evropa bez bariér“. To se mělo projevit především ve třech oblastech – ekonomice, energetice a vnějších vztazích. Z hlediska bezpečnostní problematiky se klíčovým tématem stala energetická bezpečnost. Na toto téma však nelze hledět pouze jako na bezpečnostní koncept, který byl izolovaně zdůrazněn. Problematika energetické bezpečnosti je totiž spojena se všemi třemi prioritními oblastmi českého předsednictví.

Programový dokument českého předsednictví zmiňuje energetickou bezpečnost v kontextu současných snah o liberalizaci trhu s energiemi, o které se zmiňovala tato kapitola i v obou předchozích vydáních ročenky.⁷ Potenciální vytvoření společné energetické politiky bylo chápáno jako proces posilování energetické bezpečnosti Evropy. Z ekonomického hlediska tato představa zcela zapadá do liberalizačního rámce, který si české předsednictví na obecné rovině vytyčilo. Ale nejvýznamněji téma energetické bezpečnosti rezonovalo v kapitole o vnějších vztazích. Tato skutečnost se ukázala jako více než symbolická, neboť české předsednictví bylo v samém počátku konfrontováno s ukrajinsko-ruským plynovým sporem, který výrazně zasáhl některé členské země EU (např. Bulharsko a Slovensko). V rámci vnějších vztahů a v přímé návaznosti na energetickou bezpečnost však Česká republika uspořádala summit jižního koridoru, který se konal společně se summitem východního partnerství. Tento summit lze považovat za jednu z nejdůležitějších událostí českého předsednictví, která navíc představovala ryze českou iniciativu, a nesouvisela tak pouze se servisní rolí předsednického státu EU.

V kapitole vnějších vztahů dokument rozpracovává i některá další bezpečnostní témata. V kapitole, věnované Evropské obranné a bezpečnostní politice, se jednalo o naplňování Rámcového cíle 2010 (*Headline Goal 2010*)⁸ a Civilního rámcového cíle (*Civilian Headline Goal*)⁹ a důraz na uskutečnění a vyhodnocování Plánu rozvoje schopností (*Capabilities Development Plan*).¹⁰ Zajímavou oblastí se mohl stát také proces dokončování aktualizace Bezpečnostní strategie EU, který byl v programu zmíněn, nicméně dokončit tento proces se nepodařilo ani švédskému předsednictví. Posledním významnějším tématem byl boj proti šíření zbraní hromadného ničení,

kteří bylo definováno v kontextu přípravy Hodnotící konference Smlouvy o nešíření jaderných zbraní a hlubšího zapojení EU do projektů Mezinárodní agentury pro atomovou energii.

Politická debata v rámci bezpečnostní dimenze české zahraniční politiky

V roce 2008 klíčové bezpečnostní téma protiraketové obrany značně rezonovalo ve vnitropolitických debatách. Radar se stal také významnou součástí volebních kampaní a vytvářel značné pnutí v rámci Topolánkovy vládní koalice. V této souvislosti byla hlavním aktérem Strana zelených, jejíž politická aktivita nastartovala proces multilateralizace (NATOizace) protiraketové obrany.¹¹ Tento proces nakonec vyústil v bitvu o interpretaci bukurešťské deklarace NATO, která explicitně zmiňovala uznání fungujících národních systémů jako základu pro budoucí protiraketové systémy NATO.¹² Přestože Česká republika úspěšně dokončila vyjednávání se Spojenými státy o smluvním rámci týkajícím se protiraketové obrany, parlament nakonec ratifikační proces z politických důvodů nedokončil. Významné vnitropolitické rozpory se však projevíly také v jiném bezpečnostním tématu. Na své poslední schůzi Poslanecká sněmovna poměrně neočekávaně a z hlediska minulosti bezprecedentně odmítla hlasy opozičních levicových stran *Vládní návrh působení sil a prostředků Ministerstva obrany v zahraničních operacích v roce 2009*.¹³ Poprvé tak nebyl ve sněmovně nalezen dostatečný (nekomunistický) konsenzus v otázce vysílání českých bezpečnostních sil do zahraničí. Zatímco vládní tábor v této souvislosti mluvil o nebezpečí narušení některých probíhajících projektů (především afghánské mise), opoziční poslanci si stěžovali na nedostatečný dialog vlády a na neochotu vést širší debatu o smyslu, cílech a budoucnosti české přítomnosti v Afghánistánu. V této souvislosti je také třeba zmínit, že v rámci parlamentního vyjednávání ČSSD žádala za podporu vládního návrhu o vysílání českých vojáků do zahraničí ústupky v oblasti zdravotnické reformy, které koaliční poslanci v zásadě odmítli.¹⁴

Tyto skutečnosti bylo třeba připomenout před pohledem na politickou debatu v kontextu bezpečnostního rozměru české zahraniční politiky, neboť na nich lze ilustrovat proměnu situace, ke které došlo s příchodem českého předsednictví. Jak již bylo zmíněno, přestože mezi klíčovými politickými aktéry nedošlo k dohodě „o klidu zbraní“ v průběhu předsednictví, reálná situace se zklidnila. Prvním projevem bylo dodatečné schválení *Vládního návrhu působení sil a prostředků Ministerstva obrany v zahraničních operacích v roce 2009* na únorové schůzi sněmovny, které opoziční poslanci naznačovali již po zamítnutí v původním prosincovém hlasování.¹⁵ Schválený materiál počítal do 31. 12. 2009 s vysláním až 550 osob do operace KFOR v Kosovů, až 480 osob jako součástí sil ISAF v Afghánistánu a až 100 osob do protiteroristické operace Trvalá svoboda v Afghánistánu. Větší počet českých specialistů (75) se také mezi 1. dubnem a 15. zářím podílel na zajišťování ochrany vzdušného prostoru pobaltských zemí v rámci air-policingové operace NATO. Až 229 osob také bylo vyčleněno pro síly rychlé reakce NATO (NRF, *NATO Response Force*) a až 1800 osob v rámci Bojového uskupení EU (*EU Battle Group*) pro operace Sil rychlé reakce. O vyslání těchto jednotek rozhoduje vláda ČR. Několik českých specialistů se také účastnilo mise EUFOR TCHAD/RCA v Čadu a Středoafričké republiky a mise OSN

MINURCAT tamtéž. Pět příslušníků resortu ministerstva obrany bylo vysláno do Německa do Operačního velitelství EU.

V souvislosti s problematikou vysílání českých vojáků do zahraničních misí je třeba zmínit iniciativu ministra obrany Karla Bartáka, který navrhl, aby schvalování mandátů pro zahraniční mise neplatilo pouze na jeden rok, jako je tomu doposud, ale na dva roky s výhledem na rok třetí s tím, že v případě nutnosti může dojít ke změnám. Ministerstvo obrany v této věci uvádí hned tři podpůrné argumenty. Prvním je možnost efektivnějšího ekonomického plánování, které by přineslo úspory např. v rámci najímání vzdušné přepravy. Druhým důvodem je efektivnější příprava personálu pro zahraniční mise. V neposlední řadě by pak dlouhodobější plánování přineslo větší transparentnost české pozice z hlediska zahraničních partnerů. O návrhu se prozatím diskutovalo na říjnovém zasedání Výboru pro obranu Poslanecké sněmovny a z prvních reakcí se zdá, že má ve sněmovně, která o něm bude s velkou pravděpodobností hlasovat v roce 2010, šanci projít. Kromě předsedy Jana Vidíma (ODS) s iniciativou v zásadě souhlasí také místopředseda výboru a mluvčí pro obranu z ČSSD Antonín Sedřa. Politicky spornou by se však mohla ukázat druhá část plánu, která se týká schvalování počtu vojáků. Podle ministerstva obrany by napříště měli poslanci schvalovat minimální, a nikoli maximální počet osob.¹⁶

Iniciativu resortu obrany lze chápat jako reakci na události z konce roku 2008, zmíněné výše. Navrhované řešení by na jednu stranu mohlo zabránit častějšímu zneužívání tohoto tématu v rámci vnitropolitických soubojů. Na druhou stranu by daný problém mohlo pouze odsunovat. Schvalování na delší časový horizont by navíc za určitých okolností mohlo přinést ještě větší politizaci celého procesu. V tomto smyslu jistě nejsou opatření navrhovaná ministerstvem obrany samospasitelná.

Dlouho očekávanou událostí stoupci i odpůrci bylo rozhodnutí prezidenta Baracka Obamy o budoucnosti třetího pilíře protiraketové obrany. Americký prezident telefonicky informoval českého premiéra Jana Fischera o zrušení plánu na výstavbu radaru v Brdech 17. 9. 2009. Podle zástupců americké administrativy ale v platnosti zůstanou dohody o vědecké spolupráci. Velmi kriticky se o rozhodnutí americké administrativy vyjádřili především představitelé ODS. Podle předsedy ODS Mirka Topolánka Američané využili situace, kdy byla země po pádu vlády nestabilní, Alexandr Vondra zase vyjádřil přesvědčení, že Američané dodrží alespoň ostatní podepsané dohody. Nejostřeji zareagoval předseda Výboru pro obranu Poslanecké sněmovny PČR Jan Vidím, který označil americké rozhodnutí jako „zradu na spojencích“ a dále mluvil o znechucení a zklamání nad zbabělostí prezidenta Obamy, který předvádí nekončící ústupky (např. vůči Rusku). Exministr zahraničních věcí Karel Schwarzenberg viděl za ukončením projektu především vstřícný krok Washingtonu ve vztahu k Těheránu a k Moskvě. Umírněnější reakce přišla od lidovců, kteří ústy svého předsedy Cyrila Svobody uznali právo USA na revizi původních plánů a vyjádřili přesvědčení o stálosti českého spojení s USA. Velmi podobně zareagoval také prezident Václav Klaus, který rozhodnutí očekával na základě předchozích náznaků.¹⁷

Předseda Strany zelených Ondřej Liška v reakci zmínil původní stanovisko své strany, podle kterého Zelení očekávali, že americká administrativa, nastupující po Bushově, kontroverzní projekt přehodnotí. Liška také vidí jako pozitivní potenciální

přeměnu původní bilaterální spolupráce v multilaterální snahu o zabezpečení euroatlantického prostoru. Rozhodnutí zcela přivítali také hlavní odpůrci projektu. Podle sociálních demokratů se ukázalo to, co strana dlouhodobě tvrdila, že projekt není postaven na existenci reálných hrozeb. Komunisté americké rozhodnutí označili za racionální v tom smyslu, že povede k zlepšení vztahů mezi USA a Evropou včetně Ruska.¹⁸

Již v uplynulých letech se ukázalo, že bezpečnostní témata rezonují v politickém prostoru pouze za situace, kdy se stanou využitelnými ve vnitropolitických soubojích. Tuto skutečnost ilustrovalo např. zúžení diskuse o bezpečnostní dimenzi české zahraniční politiky na protiraketovou obranu či v dílčích okamžicích na Afghánistán. Tato témata patří bezesporu mezi nejvýznamnější, nicméně rozhodně nejsou jedinými relevantními. Čeští politici aktéři nadále v zásadě ignorují budoucnost obraněbezpečnostních projektů EU, přehlížejí debatu o novém strategickém rámci NATO či nereflktují ruské plány na nové bezpečnostní uspořádání Evropy. Zcela stranou zůstává směřování a rozvoj českých ozbrojených sil. Všechny tyto oblasti je také možné vnímat ve vztahu k proměnám americké zahraniční politiky. Přestože od úřednické vlády vzniklé z politického kompromisu nelze očekávat zásadnější tendenci otvírat dlouhodobá strategická témata v zahraničněbezpečnostní oblasti, absenci politické diskuse o bezpečnostní dimenzi je možné vysvětlit spíše neochotou hlavních aktérů věnovat se strategickým tématům, která nelze bezprostředně využít ve vnitropolitickém boji.

BEZPEČNOSTNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: AGENDA A UDÁLOSTI

České předsednictví v Radě EU přineslo hlavní zahraničněbezpečnostní zkoušky hned v prvních dnech. Jak už bylo zmíněno, před koncem roku 2008 vypukl rusko-ukrajinský spor o platby za dodávky plynu. Rusko požadovalo na Ukrajině zvýšení dosavadních plateb ze 180 USD na 250 USD za 1000 m³, přičemž Ukrajina byla ochotna zaplatit maximálně 201 USD (tržní cena pro členské státy EU je 450 USD za 1000 m³). EU jako celek odebírá 25 % plynu z Ruska, přičemž 80 % tohoto množství proudí přes Ukrajinu. Některé členské státy jsou však na ruské plynu zcela závislé. Během prvních lednových dní Rusko soustavně obviňovalo Ukrajinu z krádeže plynu, který měl být distribuován dále západním a jihozápadním směrem. 7. 1. 2009 pak Rusko zcela zastavilo dodávky plynu na Ukrajinu. Již den předtím se však některé členské státy (Rumunsko, Bulharsko, Řecko) a partnerské státy (Makedonie, Srbsko a Chorvatsko) ocitly zcela bez dodávek plynu z Východu.

Snahy českého předsednictví se upínaly dvojím směrem. Relativně snazší bylo zajistit pomoc pro nejpostiženější státy solidaritou ostatních členských zemí.¹⁹ Ve velmi krátkém čase tak byly saturovány potřeby Slovenska, Rakouska, Maďarska, Polska a Slovinska. Složitějším úkolem pak bylo zprostředkovat dohodu mezi Ruskem a Ukrajinou, která by umožnila obnovit dodávky na Ukrajinu i do Evropy. Klíčovými body sporu mezi Ruskem a Ukrajinou byla cena dováženého ruského plynu a platby za tranzitní poplatky, které Rusko Ukrajině kvůli dluhu zadržovalo. Prvním z prosazených kroků bylo vytvoření nezávislých monitorovacích týmů, kontrolujících

tranzit plynu. Tímto opatřením podmiňovalo Rusko spuštění dodávek plynu. Původní trojstrannou dohodu zkomplikoval ukrajinský dodatek, který obsahoval ukrajinskou interpretaci události. Po jeho odstranění a novém podpisu vstoupila dohoda mezi EU, Ruskem a Ukrajinou v platnost. V návaznosti na tuto dohodu Rusko 20. ledna obnovilo dodávky. Tento výsledek lze do značné míry přičíst úspěšnému českému vyjednávání. Zcela zásadní bylo, že Česká republika na setkáních v Kyjevě i v Moskvě skutečně mluvila za celou EU (v tomto se řešení ukrajinsko-ruského sporu významně liší od níže zmíněného konfliktu v Gaze).

Přestože se mediálněpolitický zájem od rusko-ukrajinského sporu rychle odklonil po obnově dodávek plynu, představitelé českého předsednictví s přirozeně menší intenzitou nadále vyjednávali o dlouhodobějším řešení tranzitních problémů. V březnu přijel do Prahy ukrajinský prezident Viktor Juščenko, kde EU požádal o půjčku, která Ukrajině umožnila dobudovat plynárenskou infrastrukturu. Na přelomu května a června pak přišla Ukrajina společně s Ruskem se žádostí o půjčku 4,2 mld. EUR, která by pokryla nákup plynu v zimním období. Druhou žádost EU přirozeně odmítla, neboť veškeré platby za ruský plyn jsou součástí smluv mezi evropskými dovozci a Gazpromem, a platba Ukrajině by tak byla zcela irelevantní z hlediska dodávek do Evropy. První půjčku, za kterou by Ukrajina v žádném případě nemohla nakupovat plyn, EU v rámci českého předsednictví podmiňovala třemi požadavky: zvýšením transparentnosti, oddělením transportního systému od zkorumpovaného ukrajinského státního podniku Naftogaz a důsledným auditem, který by se konal každé tři měsíce. Tyto podmínky Ukrajina prozatím nesplnila.²⁰

Zatímco v událostech na Ukrajině hrála Česká republika jako předsednický stát zásadní roli, u konfliktu v Gaze, který vypukl na sklonku roku, tomu tak již nebylo. Izraelské letectvo začalo bombardovat pásmo Gazy 27. 12. 2008 jako odpověď na raketové útoky Hamásu. Po týdenních leteckých úderech došlo 3. ledna k pozemní operaci izraelské armády. České předsednictví nejprve ústy mluvčího Jiřího F. Potužníka označilo konflikt za defenzivní izraelskou operaci, což vyvolalo značný negativní ohlas uvnitř i vně EU, nicméně ministr zahraničních věcí Karel Schwarzenberg jeho slova později korigoval. Ve svém prvním oficiálním prohlášení ke konfliktu české předsednictví vyjádřilo hluboké znepokojení nad humanitární situací a narůstajícím počtem civilních obětí a vyzvalo obě strany k příměří. Zároveň také připomnělo odpovědnost těch, „kteří ostřelováním Izraele raketami... rozpoutali tento tragický vývoj“.²¹ Na řešení situace na Blízkém východě se od samého počátku podílel také francouzský prezident Nicolas Sarkozy. V návaznosti na tuto skutečnost se objevily komentáře kritizující dvoukolejnost unijní politiky pod českým vedením. Můžeme říci, že francouzská diplomacie nesdílela český postoj, který by bylo možné v kontextu krize označit za více proizraelský. Čeští představitelé v čele s premiérem Topolánkem však nařknutí z dvojkolejnosti vytrvale odmítali. Zájem evropských velmocí o situaci v Gaze byl obecně prokazatelně větší, než tomu bylo v případě Ukrajiny. Na hlavní mírový summit, který se konal 18. 1. 2009 v egyptském Šarm-aš-Šajchu, doprovodila českou delegaci také německá kancléřka Angela Merkelová.²² Německo, Francie a Velká Británie také nabídly námořní kontrolu pásma Gazy, která by zamezila nelegálnímu přisunu zbraní muslimským radikálům.

Finálnímu zastavení bojů, ke kterému došlo 18. 1. 2009, předcházela dohoda s Izraelem o humanitárním míru, v rámci které od 7. ledna Izrael vždy mezi 13. a 16. hodinou zastavil všechny vojenské operace, aby umožnil přístup humanitární pomoci do Gazy. V březnu 2009 se v Šarm-aš-Šajchu konala dárcovská konference na obnovu Gazy, na které zástupci 75 zemí slíbili poskytnout Palestincům 4,4 mld. USD. Pomoc však byla podmíněna tím, že se prostředky nedostanou do rukou Hamásu, který je na seznamu teroristických organizací, uznávaným Spojenými státy i EU.

Zatímco události na Ukrajině a v Gaze připravily českému předsednictví relativně nečekanou zkoušku, hlavní plánovanou událostí předsednictví v zahraničněbezpečnostní oblasti byl summit „Jižní koridor – nová hedvábná stezka“, který se konal v Praze 8. 5. 2009. Cílem summitu bylo prohloubit spolupráci mezi EU a státy, které jsou klíčové pro plány Jižního koridoru, jenž by měl dopomoci diverzifikaci přísunu energetických surovin do Evropy z Východu. V tomto smyslu summit navazoval na březnové rozhodnutí hlav států EU vyčlenit 3,75 mld. EUR z peněz určených na boj s ekonomickou krizí na projekty, které se zaměřují na diverzifikaci dodávek energií.

Ministerstvo zahraničních věcí vyjádřilo s výsledkem summitu spokojenost. Podle českých diplomatů byly učiněny potřebné politické kroky a nyní je další osud koridoru v rukou soukromých investorů a energetických společností.²³ Bližší pohled na summit a události, které jej obklopovaly a které po něm následovaly, by však tento optimismus měly mírnit. Summit měl být původně setkáním hlav států EU, nicméně v průběhu příprav se jeho formát proměnil do podoby setkání trojky (předsednictví, Komise, zástupci sekretariátu Rady) a hlav států Jižního koridoru. Německá diplomacie také dlouho odmítala uznat jakoukoli zmínku o plynovodu Nabucco v závěrečné deklaraci.²⁴ Německo nakonec podlehl tlaku zemí střední a východní Evropy, nicméně tato skutečnost, podobně jako sama účast, může naznačovat celkově malou relevanci dokumentu z hlediska EU.²⁵ Problém se závěrečnou deklarací však měly také státy Jižního koridoru. Deklaraci nakonec podepsaly pouze Turecko, Ázerbájdžán a Gruzie. Zástupci středoasijských zemí (Kazachstánu, Turkmenistán a Uzbekistán) vyjádřily souhlas s dokumentem pouze ve zvláštním režimu. Tato skutečnost je závažnější především proto, že jde pouze o politickou deklaraci, ze které reálně nevyplývají žádné právní ani jiné materiální závazky.

První fáze procesu týkající se výstavby plynovodu Nabucco, který by měl být páteří Jižního koridoru, byla završena podpisem mezivládní dohody mezi Bulharskem, Maďarskem, Rakouskem, Rumunskem a Tureckem krátce po skončení českého předsednictví 13. července v turecké Ankaře. Stavba by měla započít v roce 2011 a první m³ plynu by potrubím měly proudit v roce 2015. Celkové náklady se odhadují na 7,9 mld. EUR. Pár týdnů poté (6. srpna) však došlo v Ankaře k podpisu dohody o dalším plynovodu – South Streamu. Zatímco Nabucco potvrdili podpisem státníci výše zmíněných zemí, za účasti zástupců Evropské komise, dohodu o South Streamu přijel podepsat ruský premiér Vladimír Putin za asistence italského premiéra Silvia Berlusconiho. Oba plynovody mají společnou část trasy přes Balkán, nicméně Nabucco by měl přivádět plyn především z Kazachstánu a Turkmenistán (a potenciálně z Íránu a Iráku) do Rakouska, kdežto South Stream by měl transportovat ruský plyn do Itálie. Podle českého zvláštního velvyslance pro energetickou bezpečnost je zjevné, že

oba projekty vedle sebe nebudou moci existovat. Zároveň také není pochyb o tom, že Rusko má ve zdrojové oblasti daleko silnější postavení. Na druhou stranu ruský Gazprom, který investuje nemalé prostředky do plynovodu Nord Stream, ani italská ENI nebudou mít peníze na stavbu. Pravděpodobným výsledkem by tak mohlo být, že v budoucnu nebude realizován ani jeden z projektů.²⁶

Na úrovni NATO (a částečně EU) českou diplomacii značně zaměstnávaly ruské pokusy nastavit nové bezpečnostní uspořádání v Evropě, které byly značně usnadňovány velmi vstřícnou politikou současné americké administrativy vůči Rusku. V průběhu roku bylo obnoveno fungování Rady NATO–Rusko, v rámci které se ruská diplomacie pokoušela prosadit své návrhy. Tím nejvýznamnějším byl „Lavrovův plán“ z počátku prosince 2009, který představoval kombinaci původního Medveděvova plánu a některých článků ze strategických koncepcí NATO, což mělo umožnit jednání v rámci Rady NATO–Rusko. Ruským cílem, proti kterému Česká republika trvale vystupuje, je uzavřít právně závaznou dohodu, která by se týkala pouze *hard security*. Česká diplomacie oproti jednáním v Radě NATO–Rusko preferuje spíše tzv. korfský proces, který probíhá v rámci OBSE a kromě problematiky z oblasti *hard security* řeší také např. otázku lidských práv. Právě korfský proces představuje relativně účinný nástroj ke zdržování a komplikování nové dohody o strategicko-bezpečnostním uspořádání v Evropě. Podobnou pozici jako Česká republika přirozeně zaujímají ostatní státy střední a východní Evropy, některé „staré“ evropské mocnosti mají větší tendenci k dohodě s Ruskem.²⁷

„Nastavení“ vztahů s Ruskem je také jedním z klíčových témat debat o nové strategické koncepci NATO. Členské státy NATO v druhé polovině roku 2009 začaly s procesem formulování národních priorit, jenž následoval po rozhodnutí revidovat dosavadní platný strategický koncept z roku 1999, ke kterému NATO dospělo na dubnovém summitu ve Strasbourgu a Kehl. Nový strategický koncept by měl více reflektovat současné bezpečnostní prostředí (nové hrozby, Afghánistán, vývoj institucí EU) a působit jako prostředek veřejné diplomacie dovnitř i navenek. České priority by měly být založeny na stvrzení základních principů Aliance, tedy platnosti transatlantické vazby, zachování článků 4 a 5 *Washingtonské smlouvy* a „politice otevřených dveří“ k potenciálním členům i k dlouhodobým partnerům. V souvislosti se snahami současné americké administrativy Česká republika vnímá jako velmi významné zachování odstrašujícího jaderného potenciálu Aliance. Z více specifických témat se v pracovních materiálech české diplomacie objevuje důraz na vztahy s Ruskem, kterému však nesmí být garantována možnost vetovat rozhodnutí Aliance. Dalšími oblastmi českých priorit jsou energetická bezpečnost a vybudování funkční protiraketové obrany nad evropským kontinentem, které odpovídají relevantním hrozbám současnosti.²⁸

Od 1. 5 2009 Česká republika přebrala odpovědnost za výše zmíněnou air-policinovou misi v Pobaltí. Úkolem českých letců bylo chránit vzdušný prostor Estonska, Litvy a Lotyšska před vojenskými hrozbami (mise neměla mandát k zásahu proti civilním objektům, byť by šlo např. o letadlo unesené teroristy). Do mise, která trvala čtyři měsíce, byly zapojeny čtyři letouny JAS-39 Gripen. Česká letka byla hned několikrát vystavena poplachu pro narušení vzdušného prostoru na hranicích s Ruskou fe-

derací, nicméně k žádnému incidentu nedošlo. Mise měla i symbolický význam, neboť to bylo poprvé od druhé světové války, kdy české letectvo zasahovalo v zahraničí. Lze také říci, že mise v Pobaltí byla prvním reálným uplatněním stíhaček gripen, které si ČR pronajala v roce 2005.

Rok 2009 byl také rokem velkých investic Armády ČR, které opět vyvolaly vlnu kritiky kvůli netransparenci či neexistenci výběrových řízení. V září 2009 Armáda ČR převzala prvních 17 obrněných transportérů Pandur II, které vyrábí americko-rakouská firma Steyr, nicméně vozy pro českou armádu budou kompletovány ve Vojenském opravárenském závodě 025 v Novém Jičíně. Tato událost navázala na podpis smlouvy mezi Ministerstvem obrany ČR a zprostředkovatelskou společností Defendia CZ, s.r.o., na základě které Česká republika koupí 107 kusů kolových obrněných transportérů do roku 2013 za 14,4 mld. Kč (včetně daně). Původně chtěla ČR koupit až 199 těchto vozidel, na které počítala s rozpočtem kolem 21 mld. Kč.²⁹

Historie výběrového řízení, které napodruhé vyhrály pandury, se táhne již několik let. S investicí do lehkých obrněných vozů (LOV) Iveco tomu však již tak nebylo. Informace o plánovaném obchodu bez výběrového řízení za více než 2 mld. Kč se poprvé dostala na veřejnost v říjnu 2009.³⁰ V návrhu rozpočtu se pak v říjnu objevila částka 3,49 mld. Kč za 90 LOV.³¹ O pár dní později (15. října) ministerstvo obrany vydalo tiskové sdělení, podle kterého se Armáda ČR dohodla na společném nákupu vozidel Iveco se Slovenskem, kde by se náklady na českých 90 vozidel měly pohybovat kolem 2 mld. Kč.³² Předvánoční tisková zpráva z ministerstva obrany, vydaná 23. 12. 2009 (!), hovoří o nákupu 90 vozidel za 3,62 mld. Kč, které armádě dodá společnost Prago Export.³³ Finální cena rozhodně není bez zajímavosti a dále se jí věnuji v části o mediálním kontextu.

V této souvislosti je třeba poznamenat, že v září 2009 ministerstvo obrany rozhodlo o nákupu prvních 15 vozidel Iveco za 499 mil. Kč. Argument o nakoupených vozidlech byl pak o pár dní později použit při legitimizaci nákupu dalších 90 vozidel. Společně s tímto rozhodnutím ministerstvo obrany podepsalo také objednávku na 15 obrněných vozů Dingo 2, které české armádě za zhruba 499 mil. Kč zprostředkovala firma MPI Group. V této chvíli je také třeba připomenout, že na základě cenové vyhlášky ministerstva průmyslu a obchodu existuje povinnost uplatňovat požadavek na realizaci programů průmyslové spolupráce od zadavatele veřejných zakázek, jejichž předmětem je jejich pořízení od zahraničního dodavatele v celkové hodnotě vyšší než 500 mil. Kč, nebo zahraničních subdodávek pro tuzemské finální dodavatele, přesahujících hodnotu 250 mil. Kč.³⁴ I v souvislosti s vozy Dingo vyvstaly otázky stran ceny a kvality zabezpečení (vozidlo nemá balistickou ochranu STANAG 3).

Krátce před koncem roku 2009 také došlo k vyhlášení tendru na dodání ručních zbraní, které mají nahradit současné pušky, vzor 58. Celkový objem nákupu téměř 8 tisíc pušek by měl dosáhnout 1,5 mld. Kč. Některé zbrojařské firmy zaskočilo, že na vypracování dodávky dostaly pouhý měsíc. Z tohoto důvodu se soutěže neúčastní jeden z hlavních světových výrobců, německá firma Heckler & Koch, jejíž pušky využívá více než 30 velkých armád světa, či italská Beretta, která neúspěšně žádala ministerstvo obrany o prodloužení lhůty. Do finále tendru se tak dostala Česká zbrojovka a MPI Group, která zastupuje belgického výrobce FN z Herstalu (puška FN SCAR).

K velmi podivným nákupům lze také přičíst rozhodnutí o nákupu čtyř lehkých transportních letadel C-295M CASA. I jejich nákup v hodnotě 3,5 mld. Kč schválila Topolánková vláda v demisi v dubnu 2009. Tento letoun konsorcia EADS CASA, které v ČR zastupuje společnost Omnipol, podle bývalého náčelníka Generálního štábu Pavla Štefky nesplňuje požadavky specifikované Armádou ČR především v oblasti přepravní kapacity a doletu.³⁵

České armády se však letos netýkaly pouze rychle zorganizované obrovské investice, ale také personální otřesy. Ten nejvýznamnější přišel v polovině prosince 2009, kdy ministr obrany Martin Barták odvolal prvního zástupce náčelníka Generálního štábu Josefa Prokše, jeho zástupce, ředitele pro operace generálmajora Jiřího Halašku a bývalého dlouholetého velitele společných sil generálmajora Josefa Sedláka (toho času českého zástupce ve velitelství NATO v Monsu). Tato informace je zajímavá také proto, že každý z nich mohl být přirozeným nástupcem náčelníka Generálního štábu AČR Vlastimila Picka po skončení jeho čtyřletého funkčního období v roce 2011. Generálové oficiálně odcházejí na vlastní žádost, jejich nástupci budou velitel pozemních sil Miroslav Žizka a generálové Aleš Opata a Petr Pavel. Výše zmínění generálové nebyli jedinými vysoce postavenými důstojníky Armády ČR, kteří odcházejí do civilu. Jak bude zmíněno níže, tato razantní proměna byla vysvětlována několika skandály, které se v druhé polovině roku dotkly českých jednotek působících v zahraničí. Vzhledem k rozsahu celé akce se však podobné zdůvodnění zdá nedostatečné. Bez ohledu na skutečné důvody odchodu, o nichž se prozatím pouze spekuluje, je třeba připomenout, že vojenské špičky se dostávají do styku s nejutajovanějšími a nejcitlivějšími materiály především v rámci NATO. V této souvislosti je zjevné, že takto bezprecedentní generálská rošáda může významně poškodit kredibilitu ČR.

BEZPEČNOSTNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

V oblasti bezpečnosti dimenze české zahraniční politiky hrají klíčovou roli ministerstva zahraničních věcí a obrany. Specifika jejichž spolupráce byla popsána v minulých dvou vydáních této publikace.³⁶ Z hlediska této kapitoly byl velmi významný pád vlády v březnu 2009, neboť zahraničněbezpečnostní politika je jednou z hlavních oblastí, kde nelze očekávat aktivitu vlády bez silného politického mandátu.

Kromě aktivit, popsaných v části o agendě, ministerstvo zahraničních věcí do značné míry předjímalo rozhodnutí Obamovy administrativy pozastavit implementaci třetího pilíře národní protiraketové obrany. Tato skutečnost byla pro Českou republiku nepřijemná, neboť do prosazení NATOizace projektu česká diplomacie investovala značnou energii hlavně před summitem NATO v Bukurešti, který ve své závěrečné deklaraci stvrdil komplementaritu národních a aliančních systémů.³⁷ Americká administrativa argumentovala především důrazem na jiný, relevantnější typ raketových hrozeb, kterým by měl odpovídat systém zaměřený na rakety krátkého a středního doletu, kdežto zástupci české diplomacie spojují vypovězení plánu na výstavbu

radaru a síla pro interceptory v Polsku s americkou snahou dosáhnout dohody s Ruskem novou smlouvou START.³⁸ V rámci návštěv viceprezidenta Joea Bidena v říjnu 2009 a náměstkyně ministryně zahraničních věcí Ellen Tauserové v listopadu 2009 se začalo mluvit o možnosti, že by v ČR mohlo v budoucnu fungovat jedno z velitelství nového protiraketového systému. I tento krok však byl vnímán jako nevýznamný v kontextu americké politiky vůči Rusku.

Letošní kapitola se oproti minulým dvěma více věnuje dění na ministerstvu obrany a v Armádě ČR. Tato skutečnost jistě není náhodná jak vzhledem k výše uvedeným akvizicím, tak i k personálním čistkám. Obrana bývá někdy považována za politicky přehlížený resort, který přináší spíše politické náklady než body. Právě analyzovaný uplynulý rok však naznačuje, že resort obrany zdaleka nefunguje standardně. Ne-standardnímu fungování napomáhají především špatná pravidla a složitý a neprůhledný systém. Z hlediska transparentnosti a efektivity akvizic je to především v rámci NATO zcela bezprecedentní zákon 38/1994 Sb., který ukládá zahraničním firmám povinnost být v českých tendrech zastupovány zprostředkovatelskou společností, která má patřičná česká povolení.³⁹ Dalším problémem je nadužívání strategické možnosti tzv. urgentních operačních požadavků, na základě kterých lze nakupovat materiál ve zrychleném režimu a bez výběrových řízení. Tyto dvě skutečnosti vytvářejí extrémně netransparentní prostředí, stejně tak jako zakládají mnohá podezření. Nelze se obecně ubránit podezření, že s určitým politickým vedením ministerstva obrany vyhrávají tendry velmi často totožné zprostředkovatelské společnosti (popř. společnosti s nimi spojené). V kontextu rychlých tendrů, na které zvládnou zareagovat nabídkou pouze některé společnosti (často zastupované toho času dominantními zprostředkovatelskými firmami), lze také velmi pochybovat o čistotě daných soutěží. Jak bude ukázáno níže, tyto faktory nepříspějí k efektivním nákupům z hlediska cen, přestože právě nízkou cenou vedení ministerstva velmi často při rušení výběrových řízení argumentuje. V loňské knize tato kapitola analyzovala opatření tzv. obranného balíčku (*Defence Package*).⁴⁰ Lze jen doufat, že evropeizace obranného sektoru a obchodu s obranným a bezpečnostním materiálem dopomůže k pročištění těchto procesů. Na druhou stranu je již teď zjevné, že v budoucích letech toho Armáda ČR příliš nenakoupí, neboť investiční rozpočty budou beznadějně vyčerpány.

Z personálního pohledu je rozsáhlá čistka v řadách generálů v jiných armádách NATO nevídaná. Z hlediska úvah o budoucím náčelníkovi Generálního štábu AČR není bez zajímavosti povšimnout si osoby velitele Vojenského zpravodajství Ondřeje Páleníka, který byl za působení náměstka a ministra Karla Bartáka od roku 2006 již třikrát povýšen. Na jednání Výboru pro obranu Poslanecké sněmovny PČR 15. 10. 2009 ministr Barták informoval poslance, že vláda projednala povýšení náčelníka Generálního štábu AČR Vlastimila Picka do hodnosti armádního generála a náčelníka Vojenského zpravodajství Ondřeje Páleníka do hodnosti generálporučíka.⁴¹

Kontrolní funkci by měl zastávat výše zmíněný Výbor pro obranu PSP ČR, vedený již po dlouhá léta Janem Vidímem (ODS). Ze zápisu jednání z výboru je patrné, že se výbor zabýval probíhajícími či budoucími akvizicemi v zásadě na všech na schůzích. V rozpravě však většinou vystupují pouze Jan Vidím a Antonín Sed'a (ČSSD) a hla-

sování jsou zcela konsenzuální.⁴² Poslanec Sed'a však ve věci pravděpodobně nejkontroverznějšího nákupu roku 2009 – vozidel Dingo 2 – interpeloval tehdejší ministryni obrany Vlastu Parkanovou již na 32. schůzi sněmovny v červnu roku 2008.⁴³

Také z pohledu na jednání Poslanecké sněmovny je zjevné, že v roce 2009 neprobíhaly žádné zásadnější politické debaty o zahraničněbezpečnostních záležitostech. Jak již bylo zmíněno výše, na 48. schůzi poslanci po kratší rozpravě dodatečně schválili *Vládní návrh působení sil a prostředků rezortu Ministerstva obrany v zahraničních operacích v roce 2009*.⁴⁴ Významnější diskuse se vedla např. o návrhu zákona o vlastnictví letiště Praha-Ruzyně, který byl navržen poslanci ČSSD. Cílem návrhu zákona bylo zabránit privatizaci letiště Praha-Ruzyně, resp. jeho možnému majetkovému převedení do rukou společnosti sídlící mimo ČR. Tento návrh zákona byl projednán a poté schválen na 54. schůzi Poslanecké sněmovny PČR.⁴⁵ V rozpravě se střetli poslanci levice, kteří argumentovali ekonomickými i bezpečnostními implikacemi, s vládními poslanci (premiér Mirek Topolánek a ministři Miroslav Kalousek a Martin Říman), podle nichž by Poslanecká sněmovna především neměla omezovat suverénní rozhodnutí budoucí vlády. Návrh zákona (sněmovní tisk 738) zamítl Senát (senátní tisk 179) na své 13. schůzi 5. 11. 2009 (usnesení č. 342). Toto veto Senátu však Poslanecká sněmovna na 66. schůzi 1. 12. 2009 přehlasovala (usnesení č. 1494). 16. 12. 2009 zákon vrátil sněmovně prezident republiky.⁴⁶

Na 59. schůzi v červnu 2009 Poslanecká sněmovna schválila *Vládní návrh působení sil a prostředků rezortu Ministerstva obrany v zahraničních operacích v roce 2010*, čímž předešla provizorní situaci, která následovala po historicky prvním odmítnutí tohoto návrhu na sklonku roku 2008. Rozprava se z valné části točila kolem smysluplnosti mezinárodního angažmá v Afghánistánu, ke které se kriticky vyjadřovali především poslanci levice (Lubomír Zaorálek, Zdeněk Jičínský, Václav Exner, Alexander Černý). Rozpravu však evidentně ovlivnila také skutečnost, že podobnou diskusi poslanci vedli před čtyřmi měsíci při schvalování návrhu na rok 2009. Pro návrh nakonec hlasovalo 122 ze 173 přítomných poslanců.⁴⁷

BEZPEČNOSTNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY VE VEŘEJNÉM A MEDIÁLNÍM PROSTORU

Česká média si přirozeně všimla všech výše zmíněných událostí. Vzhledem k politickým konfrontacím týkajícím se vysílání vojáků do zahraničních misí média výrazně zaregistrovala návrh ministerstva obrany schvalovat účast vojáků v misích na delší časový horizont. Mediální hodnocení, často založené na názorech bezpečnostních expertů, bylo veskrze pozitivní. Některé články k informaci o vládní iniciativě přidaly také určitý výhled účasti vojáků v zahraničí, podle kterého by mělo dojít k razantnímu snižování české účasti v misi KFOR v Kosovu a k možnému mírnému navýšení odporuje postoj ČSSD.⁴⁸

Mediální scéna samozřejmě velmi detailně pokrývala události týkající se energetické krize, která byla důsledkem rusko-ukrajinského sporu z konce roku 2008 a z po-

čátku roku 2009. Podle analýzy společnosti Newton Media se v době krize předsvětím nejvíce zabývaly *Lidové noviny*, *Mf DNES*, *Právo* a *Hospodářské noviny*. Pozitivní zprávy se nejčastěji týkaly právě českého angažmá v rusko-ukrajinském sporu (problematickým tématem byla ve stejné době *Entropa* Davida Černého). Méně jednoznačné bylo pozitivní hodnocení zapojení české diplomacie do řešení konfliktu v Gaze. Problematickou událostí se v tomto kontextu stal především únik rozhovoru mezi českým premiérem Mirkem Topolánkem a francouzským prezidentem Nicolaem Sarkozym.⁴⁹ Stejná analýza, provedená v květnu, naznačila o poznání menší zájem o květnové summitu, z nichž se tato kapitola věnovala především summitu Jižního koridoru.⁵⁰ Z relativně sporadického mediálního zájmu o květnový summit Jižního koridoru v zásadě vybočily pouze menší texty v *Lidových novinách* a v *Euru*.⁵¹

Přestože rok 2009 přinesl celou řadu bezpečnostních témat, souvisejících především s novými impulzy americké zahraniční politiky či s ruskými snahami revidovat bezpečnostní uspořádání v Evropě, které byly posíleny „strategickým vítězstvím“ ve válce v Osetii, v českém politickém prostoru bezpečnostní debata odumřela s definitivním koncem plánu na výstavbu amerického radaru a po „dořešení“ další české budoucnosti v Afghánistánu. Tato kapitola si tak jako jedno z nosných témat vybrala situaci na Ministerstvu obrany ČR a v Armádě ČR. Této problematice se v ČR věnuje pouze několik novinářů pracujících v celostátních denících či týdenících. Jak však tato kapitola již naznačila, především nové akvizice a personální otřesy v roce 2009 vzbudily mediální zájem. Soustavněji se mnou vytyčenými tématy zabýval pouze deník *E15* (Pavel Otto), týdeník *Euro* (Rudolf Marek) a *Lidové noviny/Týden/OnWar* (František Šulc). Šulc např. poukázal na překvapivě vysokou cenu, ze kterou obrana hodlá nakoupit 90 vozidel Iveco. Předchozích 15 vozů stálo necelou půlmiliardu (jeden vůz tak přišel na zhruba 33 mil. Kč), kdežto na 90 vozidel „získalo“ ministerstvo „množstevní zdražení“, neboť při ceně 3,6 mld. Kč jeden vůz vychází zhruba na 40 mil. Kč. Při zbrojních projektech nejsou počty nikdy jednoduché, nicméně cena LOV Iveco je velmi záražející např. také proto, že před zhruba dvěma lety nakupovala obdobné vozy norská armáda za cenu v přepočtu zhruba 9 mil. Kč za kus.⁵² Přestože měnové posuny a technické specifikace mohly cenu výrazně proměnit, lze jen velmi těžko uvěřit, že 4,5krát vyšší cena je výhodným nákupem. Na druhou stranu také marže společnosti Prago Export za zprostředkování prodeje prvních 15 vozů Iveco byla kritizována jako příliš vysoká (více než 35 procent, vzhledem k utajovaným parametrům kontraktu však média nemohou mít ověřená čísla).⁵³ Velmi podobně média také referují o nákupu 15 vozidel Dingo 2,⁵⁴ jejichž využití v Afghánistánu se příliš neosvědčilo (viz výše)⁵⁵ a jejichž nákup zprostředkovala firma MPI Group, jež je v době psaní tohoto textu ve finále výše zmíněného tendru na pušky. Spekulace opět otevírají srovnání s nákupy jiných armád. Česká armáda zaplatila za vozidla Dingo 2 zhruba 33 mil. Kč, belgická armáda či Bundeswehr platily zhruba 20 mil. Kč.⁵⁶

Všechna velká média také informovala o „dobrovolném“ odchodu vysoce postavených generálů z armády. Tuto skutečnost nejčastěji dávala do souvislosti se skandály, které se týkaly nacistických symbolů na uniformách českých vojáků.⁵⁷ Přestože tyto případy nelze přehlížet, odchod čtyř generálů by mohl být v této souvislosti považován za poněkud překvapující.

ZÁVĚR

Bezpečnostní dimenze české zahraniční politiky v roce 2009 postrádala dominantní téma, jakým byla v minulých letech otázka radaru. Právě tuto dimenzi také velmi silně ovlivnila absence silné politické vlády, když původní křehkou vládní koalici nahradila v polovině předsednictví vláda úřednická, sestavená na politickém půdorysu. Na druhou stranu z dlouhodobějšího sledování bezpečnostní dimenze je patrné, že se česká politická scéna bezpečnostními tématy zabývá pouze v situaci, kdy jsou instrumentálně využitelná pro vnitropolitické účely. V této situaci zcela zanikají např. takové „drobnosti“, jako jsou aktualizace a především vylepšení klíčových strategických dokumentů či zájem o rozvoj a vybavenost bezpečnostních sil.

Tyto skutečnosti nasměřovaly kapitolu k bližšímu pohledu na procesy fungování resortu obrany, který v posledních letech nebývale investuje. Orientace na armádní akvizice však neměla překrýt působení českého předsednictví v oblasti energetické bezpečnosti či aktivity české diplomacie v situaci diplomaticky asertivního chování Ruska, které je podporováno vstřícnou americkou administrativou.

Absence výrazného tématu ukázala, že v bezpečnostní oblasti může velmi rychle dojít k depolitizaci. Rok 2008 byl zakončen historicky bezprecedentním neschválením plánu české účasti v zahraničních misích pro další rok, v roce 2009 však už vnitropolitické spory nezasáhly do strategických rozhodnutí parlamentu. Problémem zůstává skutečnost, že tato depolitizace není výsledkem politicky nepřilíš zatížené strategické debaty, ale spíše nezájmem o bezpečnostní témata, jež přímo nezasahují veřejnost, a nejsou tak vnitropoliticky využitelná. Analýza provedená v této kapitole znovu potvrdila skutečnost, že ČR chybějí kvalitní strategické dokumenty, které by řešily nejen dlouhodobé zapojování českých vojáků do mezinárodních misí, ale také třeba problematiku armádních investic a participaci průmyslového sektoru. Určitou malou nadějí představují procesy prohlubující se evropské spolupráce, které mohou vylepšit situaci nejen v oblasti obrany a bezpečnosti. O to smutnější je, že českou politikou elitu prozatím vůbec nezajímají.

Poznámky

- ¹ Střítecký, Vít (2008): *Společná zahraniční a bezpečnostní politika*. In: Karlas, Jan a kol.: *Jak předsedat Evropské unii: Návrh priorit předsednictví ČR v Radě EU v roce 2009*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.
- ² Střítecký, Vít (2008): *Bezpečnostní rozměr české zahraniční politiky*. In: Kořan, Michal a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2007. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů; Střítecký, Vít (2009): *Bezpečnostní rozměr české zahraniční politiky*. In: Kořan, Michal a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2008. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů
- ³ *Usnesení vlády č. 1133 z října 2007*. On-line: (kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web/cs?Open&2007&10-10).
- ⁴ *Programové prohlášení vlády ČR ze dne 1. 6. 2009*. On-line: (www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-cr-58369/).

- ⁵ *Kapitola Obrana, vnitřní bezpečnost, veřejná správa a justice*. Programové prohlášení vlády ČR ze dne 1. 6. 2009, op. cit.
- ⁶ *Pracovní program českého předsednictví „Evropa bez bariér“*. On-line: (www.eu2009.cz/cz/czech-presidency/programme-and-priorities/program-a-priority-478/).
- ⁷ Srv. Střítecký, Vít (2008): op. cit.; Střítecký, Vít (2009): op. cit.
- ⁸ *Headline Goal 2010*. On-line: (www.consilium.europa.eu/uedocs/.../2010%20Headline%20Goal.pdf).
- ⁹ *Civilian Headline Goal 2010*. On-line: (www.consilium.europa.eu/.../Civilian_Headline_Goal_2010.pdf).
- ¹⁰ *Capabilities Development Plan*. On-line: (www.eda.europa.eu/genericitem.aspx?area=Organisation&id=115).
- ¹¹ Hynek, Nik–Střítecký, Vít (2010): *Český diskurz o protiraketové obraně ve světle reflexe národního zájmu*. Mezinárodní vztahy, 1/2010.
- ¹² Srv. Střítecký, Vít (2009): op. cit.
- ¹³ *Vládní návrh působení sil a prostředků resortu Ministerstva obrany ČR v zahraničních operacích v roce 2009*. Sněmovní tisk 641. Čtení proběhlo 19. 12. 2008 na 44. schůzi Poslanecké sněmovny PČR. On-line: (www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/044schuz/44-6.html#273).
- ¹⁴ Tamtéž.
- ¹⁵ *Vládní návrh působení sil a prostředků resortu Ministerstva obrany ČR v zahraničních operacích v roce 2009*. Sněmovní tisk 709. 48. schůze Poslanecké sněmovny PČR, 4. 2. 2009. On-line: (www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/048schuz/48-1.html#83).
- ¹⁶ Šulc, František (2009): *Ministr chystá nákupy vozidel a zbraní*. Týden online, 16. 10. 2009. On-line: (www.tyden.cz/rubriky/domaci/ministr-obrany-chysta-nakupy-vozidel-a-zbrani_143473.html).
- ¹⁷ Viz např. *Výhra, zklamání, zbabelost, komentují politici konec radaru v Česku*. IHNED.cz. On-line: (domaci.ihned.cz/c1-38344670-vyhra-zklamani-zbabelost-komentuji-politici-konec-radaru-v-cesku).
- ¹⁸ Tamtéž..
- ¹⁹ *Gas Coordination Group: Solidarity works and the EU's gas market adapts to challenges of gas crisis*. On-line: (europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/75).
- ²⁰ *Rozhovor se zvláštním velvyslancem pro energetickou bezpečnost*. Euractiv, 19. 11. 2009. On-line: (www.euractiv.cz/energetika/interview/vaclav-bartuska-ukrajine-a-rusku-kvuli-plynu-vypalne-platit-nebudeme-006763).
- ²¹ *Prohlášení předsednictví k aktuální situaci v Gaze ze dne 7. ledna 2009*. On-line: (www.mzv.cz/un.newyork/cz/zpravy_a_udalosti/prohlaseni_predsednictvi_eu.html).
- ²² *České předsednictví reprezentuje EU na Summitu v Šarm-aš-Šajchu*, 18. 1. 2009. On-line: (www.mzv.cz/un.newyork/cz/zpravy_a_udalosti/prohlaseni_predsednictvi_eu.html).
- ²³ *Rozhovory s českými diplomaty*. Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Praha, 21. a 24. 9. 2009.
- ²⁴ Tamtéž.
- ²⁵ *Text deklarace je k dispozici on-line: (www.eu2009.cz/event/1/3561/)*.
- ²⁶ Bartuška, Václav (2009): *Nabucco versus South Stream – co můžeme dále očekávat*. Natoaktual, 17. 8. 2009. On-line: (www.natoaktual.cz/nabucco-versus-south-stream-co-muzeme-dale-ocekavat-fh8-na_analyzy.asp?c=A090817_125621_na_analyzy_m02).
- ²⁷ *Rozhovor s českým diplomatem*. Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Praha, 11. 12. 2009.
- ²⁸ *Pracovní materiály MZV věnované autorovi jedním z českých diplomatů*.
- ²⁹ *Jednání o nákupu transportérů Pandur jdou do finále*. Český rozhlas, rozhlas.cz, 5. 3. 2008. On-line: (www.rozhlas.cz/zpravy/domaci/_zprava/430845).
- ³⁰ Šulc, František (2009): *Armáda chystá rychlý nákup za dvě miliardy*. Týden, 4. 10. 2009.
- ³¹ Danda, Oldřich (2009): *Vojáci mají dostat nové pušky s granátometem za dvě miliardy*. Právo, 6. 10. 2009.
- ³² *Společný česko-slovenský nákup vozidel IVECO*. Tiskové sdělení Ministerstva obrany ČR, 15. 10. 2009.

- ³³ *Smlouva na pořízení 90 kusů lehkých obrněných vozidel podepsána*. Tisková sdělení Ministerstva obrany ČR, 23. 12. 2009.
- ³⁴ Marek, Rudolf (2009): *Tajný nákup Iveca MLF*. Euro, 16. 12. 2009.
- ³⁵ Viz např. „Končící vláda schválila nákup letounů pro armádu za 3,5 miliardy Kč“. Text cituje i prohlášení generála Štefky. IDNES, cz. Online: (zpravy.idnes.cz/koncici-vlada-schvalila-nakup-letounu-pro-armadu-za-3-5-miliardy-p75/domaci.asp?c=A090420_115343_domaci_jw).
- ³⁶ Střítecký, Vít (2008): op. cit.; Střítecký, Vít (2009): op. cit.
- ³⁷ Střítecký, Vít (2009): op. cit.
- ³⁸ Rozhovor s českým diplomatem. Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Praha, 11. 12. 2009.
- ³⁹ V současnosti se v Poslanecké sněmovně nachází novela tohoto zákona, která však problematickou podstatu normy nijak nemění.
- ⁴⁰ Střítecký, Vít (2009): op. cit.
- ⁴¹ Zápis z jednání Výboru pro obranu Poslanecké sněmovny PSP, 15. 10. 2009. On-line: (www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=58960).
- ⁴² Viz zápisy z jednání Výboru pro obranu Poslanecké sněmovny PČR v roce 2009. On-line: (www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=99&ido=765&td=3&n=2).
- ⁴³ Stenografický zápis. Poslanecká sněmovna PČR, 12. 6. 2008. On-line: (psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/032schuz/s032213.htm).
- ⁴⁴ *Vládní návrh působení sil a prostředků rezortu Ministerstva obrany v zahraničních operacích v roce 2009*. Stenografický zápis ze 48. schůze Poslanecké sněmovny PČR, 4. 2. 2009. On-line: (psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/048schuz/48-1.html#83).
- ⁴⁵ Návrh poslanců Bohuslava Sobotky, Roberta Duška, Petra Rafaje, Cyrila Zapletala a dalších na vydání zákona o vlastnictví letišť Praha-Ruzyně. Poslanecká sněmovna PČR, stenografický zápis, 31. 3. 2009. On-line: (psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/054schuz/54-1.html#46).
- ⁴⁶ Viz Poslanecká sněmovna PČR. On-line: (psp.cz/sqw/historie.sqw?T=738&O=5).
- ⁴⁷ *Vládní návrh působení sil a prostředků rezortu Ministerstva obrany v zahraničních operacích v roce 2010*. Stenografický zápis ze 59. schůze Poslanecké sněmovny PČR, 12. 6. 2009. On-line: (psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/059schuz/s059151.htm).
- ⁴⁸ *Vláda chce vysílat vojáky za hranice vždy na dva roky*. Aktuálně.cz, 30. 11. 2009. On-line: (aktualne.centrum.cz/domaci/politika/clanek.phtml?id=654502); *Vojáci chtějí chystat mise tři roky dopředu*, E15, 1. 12. 2009. On-line: (www.e15.cz/domaci/politika/vojaci-chteji-chystat-mise-tri-roky-dopredu); *Skončí politické války o nasazení českých vojáků v misích? Možná*. iDnes.cz, 1. 12. 2009. On-line: (zpravy.idnes.cz/skonci-politicke-valky-o-nasazeni-ceskych-vojaku-v-misich-mozna-pw5-/zpr_nato.asp?c=A091201_154315_zpr_nato_inc).
- ⁴⁹ *Mediální obraz českého předsednictví: Potlesk za plyn, rozpaky z Entropy*. Analýza společnosti Newton. On-line: (www.mediainfo.cz/temata/1586.html).
- ⁵⁰ *Květnový obraz předsednictví: Evropské hvězdy nad Hradem*. Analýza společnosti Newton. On-line: (www.mediainfo.cz/356/1621.html).
- ⁵¹ *Naděje pro plyn mimo Rusko*. Lidové noviny, 9. 5. 2009; *Jižní koridor – přezdívkou pro Nabucco*, 24. 4. 2009.
- ⁵² Šulc, František (2009): *Příspěvky označené Iveco*. OnWar|OnPeace. On-line: (www.onwar.eu/tag/iveco/); Otto, Pavel (2009): *Obrněnce Iveco nakonec přijdou na 3,6 miliardy*. E15, 28. 12. 2009. On-line: (www.e15.cz/domaci/udalosti/obrnence-iveco-nakonec-prijdou-na-3-6-miliardy).
- ⁵³ *Kauza obrněnce: armáda osloví Pragu*. E15, 2. 11. 2009. On-line: (byznys.lidovky.cz/na-prodeji-obrnencu-iveco-armade-vydelala-firma-178-milionu-pmt-/firmy-trhy.asp?c=A091102_100044_firmy-trhy_ter); *Na prodeji obrněnců armádě vydělal firma 178 milionů*. Lidovky.cz, 2. 11. 2009. On-line: (byznys.lidovky.cz/na-prodeji-obrnencu-iveco-armade-vydelala-firma-178-milionu-pmt-/firmy-trhy.asp?c=A091102_100044_firmy-trhy_ter). Autor této kapitoly se důvodně domnívá, že marže Prahy byla mnohem nižší. Na vině vysoké ceny jsou neracionální zadání (např. příliš těžké palebné věže, které vyžadují další úpravy na vozidle), zkoušky, atesty, dokumentace a podobné záležitosti, které jsou však v systému mezinárodních standardů často zbytečné.

- ⁵⁴ Cena nákupu od německého výrobce Krauss-Maffei Wegmann je však opět utajována, takže marži nelze přesně určit.
- ⁵⁵ Střítecký, Vít (2009): op. cit.
- ⁵⁶ Marek, Rudolf (2007): *Michal Smrž: Rozdíl v ceně není provize*. Euro, 28. 12. 2007. On-line: (www.euro.cz/detail.jsp?id=92477).
- ⁵⁷ Viz např. *Po skandálech v armádě končí generálové Halaška a Prokš*. iHned.cz, 16. 12. 2009. On-line: (domaci.ihned.cz/c1-39511330-po-skandalech-v-armade-konci-generalove-halaska-a-proks); *Po skandálech v misích odejdou dva klíčoví generálové. Na vlastní žádost*. iDnes.cz, 16. 12. 2009. On-line: (zpravy.idnes.cz/po-skandalech-v-misich-odejdou-dva-klicovi-generalove-na-vlastni-zadost-1ng-/domaci.asp?c=A091216_180932_domaci_jw).